

“Rahmâniyet Hakikati”ni daha iyi anlamak için soruyorum; kavun misalini insana da uygulayabilir miyiz? İnsanoğlunun da çekirdeği (sperm ve yumurta) de insandan sağılıp temerküz ettiriliyor. İnsan da kainatın küçültülmüş bir modelidir...

Güneşin, bir aynada, ya da şeffaf bir damlada timsali, yani zatının ve sıfatlarının bir cilvesi ve küçük bir numunesi nasıl ki akseder, onda görünür. Bir cihetle küçük bir güneşik manası o ayna ve damlada yerleşir. O damla ve aynada görünen güneşin timsali, yani yansıması, güneşin kendi zatı ve gerçek sıfatları hakkında bize ciddi bir malumat verebilir. Hatta, Güneşte fani olanlar, o ayna ve damlaya, güneşin kendisi nazarı ile bakabilirler. Ya da o ayna ve damladaki güneşin timsali, o denli güneşin zatına kuvvetli işaret ediyor ki, adeta güneş gibi hususiyet kazanmış deniliyor.

Aynı şekilde insan da bir ayna, bir damla gibi, Şems-i Ezelilin Zat-ı Akdesine, şuunatına, sıfatlarına, isimlerine öyle cami ve keskin bir ayinedir ki, bu cami ve keskinliğine kinaye olarak, Allah'ın manevi şahsı insanda görünmüş gibi oluyor. İnsan mahiyetinde, âdeta Allah'ın manevi şahsiyeti tecelli etmiş ve görünmüştür. Allah'a ait bazı kudsi hal ve sıfatların, cüzi bir numunesi ve çok gölgelerden geçmiş zayıf bir tecellisi, insanın mahiyetinde cem olup toplanmıştır.

Şahsı, şahıs yapan **ilim, irade, kudret, hayat, sem, basar, kelam** gibi sıfatların cüzi olarak insanın mahiyetinde bulunması, teşahhusat-ı İlahi'yeye tam bir mazhariyettir. Yani insan mazhar olduğu bu tecelli sayesinde Allah hakkında tam ve eksiksiz bir malumata ulaşabilir. Tabi ki, sıfat ve isim noktasından, yoksa Zatı noktasından değil.

Kainatın umumunda dağınık ve azametli olarak tecelli eden ilahi sıfat ve isimler, insanın mahiyetinde ehadiyet sırrı ile temerküz etmiştir, bir nevi toplanmıştır. Bu yüzden, insan mahiyetinin suretinde İlahi vasıflar ve isimler teşahhus etmiştir. Yani, adeta somutlaşarak belirgin bir hale gelmiştir.

Mesela, dünya haritasını anlamak için iki yol vardır. **Biri**, dünyayı ihata edecek bir nazar ile bakmaktır. Bu ise çok zordur. **Ya da** dünya haritasının küçük bir modelini, küçük bir sahifeye çizip, nazara sunmaktır. Bu yol, hem kolay, hem de makuldür.

Aynen bunun gibi, tabiri caiz ise, İlahi harita da, iki tarzda tecelli etmiştir. **Biri**, kainatın umumunda çizilmiştir. Ama çok geniş ve azametli olduğundan, ihata ile okumak herkese müyesser değildir.

İkincisi ise, küçük bir sahife hükmünde olan insanın manevi suretine İlahi

haritanın çizilmesi ki, bu da İlahi bir manevi şahsiyeti temsil eder ve herkese Allah'ın ilahi şahsiyeti hakkında tam bir rehberlik yapar. İnsanın mahiyetinde İlahi teşahhusat olmasa, yani, müşahhas bir belirme ve tebeyyün etmek olmasa idi, insan, huzuru ilahiyi kazanamaz, gaflete düşerdi. Yani Allah'ı hissedemez ve Allah'ın farkına varamazdı.

İnsanın manevi şahsiyeti Allah'ın isim, sıfat ve şuuratına nasıl bir fihriste, nasıl sağılmış ve süzölmüş bir model ise, aynı şekilde maddi cesedi de kainatın maddi bir özeti, dağınık unsurlarından toplanıp gelmiş bir muhassalasıdır.

Hayat bütün kainat fabrikasının çarklarının işlemeden hasıl olan cami ve hülasa bir sanattır. Mesela bir arının hayatının oluşması için bütün kainat çarklarının işlemesi ve hareket etmesi gerekir. Güneş, su, hava, toprak, elementler, hassas sistem ve düzen, uyumlu ve ölçölü bir şekilde beraber hareket etmeden arının hayatı oluşamaz. Bu yüzden arının hayatının teşekkölü için bütün kainat ve kainattaki sebeplerin hassas ve ölçölü bir surette çalışması ve hareket etmesi gerekiyor. Bu sebeplerden bir tanesi vazifesini terk etse, hayat oluşmaz ve devam etmez.

Mesela güneş olmasa, hayat olmuyor, su olmasa yine olmuyor, toprak olmasa yine olmuyor, yıldız ve galaksiler sistemli ve dengeli hareket etmeseler yine hayat olmuyor vs. Zira bir yıldız zerre kadar yörüngesini şaşırırsa, bütün kainat fabrikasını yerle bir edecek. Demek çok uzakta hayattan alakasız gibi duran bir yıldızın da hayata bir katkısı ve müdahalesi vardır.

Bu da gösteriyor ki, hayat bütün kainattan süzölüp gelen bir damla, bir meyve, bir neticedir. Küçük bir arı hayat sayesinde bütün kainatla alakadar olup bütün sebeplerin bir muhassalası bir neticesi oluyor. Yani arı basit bir cüz iken, hayat ile bütün kainatla alakadar külli hükmüne geçiyor. Arı hayat sayesinde bütün o külli unsurlara efendi oluyor, o azametli şeyler arıya hayat sayesinde hizmet ediyor. Arı gibi şuuruz bir mahluk hayat ile böyle külliyet kesbediyorsa, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, insan gibi şuuruz ve mahiyeti geniş olan bir şahsın nasıl bir netice, nasıl bir muhassıl olduğu takdir edilir.